אלו קדשים פרק שלישי תמורה

הוא עצמו. ואע"ג דולד התמורה חזי [יט]להקרבה: **מאי הוי משני ליה.** כלומר מדקאמר משנינא לך שינויי דחיקי בבלאי מכלל דהוה ידע שינויא אחרינא: **מתני' הרי אלו בכור ומעשר.** לכל קדושת בכור ומעשר [ב] [יט] שלא יאכלו באיטליז לאחר שנפל בהן מום [כ] ונפדו:

חוץ מן הבכור ומן המעשר. מפני שאין [יז] הנאתן להקדש במכירתם דדמי בכור לכהן ודמי מעשר לבעלים ומשום הנאה דידהו לא מזלזלינן בקדשים [ג] [יח]: נפל בהן מום בבכור ומעשר אינו יכול להוציאן מקדושה דבבכור כתיב לא תפדה [ד] ובמעשר כתיב לא יגאל [ויקרא כז]: **חוץ מן הבכור והמעשר.** שאין באין לכתחלה מחולה לארץ כשאר כל הקדשים: **שהבכור והמעשר יש להן פרנסה במקומן.** יש להן תקנה במקומן שיהיו עד שיסתאבו ויאכלו במומם לבעלים ושאר כל הקדשים אע"פ שנפל בהן מום הרי הן בקדושתן וצריך אתה לפדותן ולהעלות דמיהן ולהקריבן והואיל וסופו להקריב דמיהן יעלו הן עצמן ויקרבו [יט]: **גמ' לא מיחייב.** מלקות משום כל מום לא יהיה [ה] בו [יט]: **ותיבעי בתשיעי של מעשר.** כגון קרא לט' עשירי דקדש ואינו קרב כדאמרינן בשילהי בכורות (דף ס.) **התשיעי נאכל** [יא] במומו: **לאוליא אם התשיעי.** שלא יקרב וכיון דאינו קרב פשיטא לן דלא מיחייב המטיל בו [יב] מום הכא נמי כו': **בן אנטיגנוס ולא קבלו הימנו.** וקשיא אמתני' דקתני אם באו תמימים יקרבו: **הא ר' ישמעאל כו'.** [ג] [יג](בסיפא אתיא): **ג' זקנים.** רבי ישמעאל ור"ע ובן עזאי: בכור ומעשר ובכורים דטעונין הבאת מקום דכתיב (דברים יב) והבאתם שמה עולותיכם וגו' ותרומת ידכם אלו בכורים: **מה בכור אינו נאכל כו'.** כדמפרש לקמיה [ע"ב] דבעי מתן דמים ואימורין למזבח: [יד]**בכורים אינן נאכלין אלא בפני הבית.** דכתיב (שם כו) והנחתו לפני ה' אלהיך [יב]: **הנחה.** לפני המזבח דכתיב והנחתו לפני ה' אלהיך: **וליהדר דינא כו'.** למה לי קרא ליהדר דינא ולימא בכור יוכיח וחזר הדין הלך השוה שבהן שטעונין הבאת מקום ואין נאכלין אלא בפני הבית אף אני אביא מעשר מה לבכור שכן טעון מתן דמים בכורים ויוכיחו וחזר הדין לא ראי הצד השוה כו': **שכן יש בהן צד מזבח** בכורים הנחה ובכור מתן דמים תאמר במעשר שני שאין בה צד מזבח הילכך איצטריך קרא לאקושי למעשר: **ומאי קסבר** ר' ישמעאל אי **קסבר כר' יהושע קדושה ראשונה** שקידשה יהושע **קדושה נמי לעתיד לבוא** (אפילו) לאחר חרבן **אפילו בכור נמי** נייתי השתא בירושלים ויאכלנו שם; **ואי קסבר דלא** קידשה. אפילו מעשר נמי לפשוט ליה דלא נייתי: **אמר רבינא לעולם קסבר קדושה ראשונה קדושה לעתיד לבא.** ודקאמרת אי הכי אפילו בכור נמי ניתי לא מצית למימר הכי **דהבא במאי עסקינן בבכור שנזרק דמו קודם חרבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים.** וליף בשרו מדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח היה צריך מתן אימורים במזבח והשתא דליכא מזבח הילכך ליה תקנה ולא מצי למיכלה: **וליף מעשר שני מהאי בכור.** דאינו נאכל אפילו בירושלים אף מעשר שני אינו נאכל אע"ג דקידשה נמי לעתיד לבוא ומדמעשר יליף מבכור ק"ו דשאר בכורות יליפי מהאי בכור:

שיטה מקובצת

ר"י **אומר יכול יעלה אדם מעשר שני בירושלים ויאכלנו בלא פדיון.** דסבר קדושת הארץ לא בטלה וצריך להפריש תרומות ומעשרות תוס' אחרות: **מה בכור אינו נאכל אלא בפני בית כו'.** בסמוך מפרש מ"ש בכור ממעשר משום דיש היקש ואין משיבין על ההיקש: **אי קסבר קדושה ראשונה קדושה לשעתה וכו'.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **שם למ"ד לא קידשה לעתיד לבא.** גליון דעוד דאי לא קדשה א"כ פשיטא דמעשר שנזרע קודם (שחרב הבית) לא יוכל לאכלו בירושלים לכן כו':

א) זבחים ל: [בכורות טו.], **ב)** בכורות לא. [וש"נ], **ג)** [זבחים עה: לעיל ה:], **ד)** [עי' תוס' זבחים עה ע"ב ד"ה בכור. ש"מן], **ה)** [עי' תוס' בכורות דף ו' ע"ב ד"ה התמת ותוס' מנחות דף פג ע"ב ד"ה כל קרבנות. ש"מן], **ו)** [לעיל ח: ד"ק יב:], **ז)** [מזבח ב"ק יב:], **ח)** [עי' תוס' זבחים דף ל: ע"ב ד"ה קדש. ש"מן], **ט)** [לעיל ה: ועי' תוס' זבחים ל: ד"ה קדש הס], **י)** [עי' תשובת הרשב"ץ סי' של"ג. ש"מן], **כ)** תלה פ"ד מי"ב], **ל)** מכות יט. [זבחים ס. מוספתא סנהדרין פ"ג ה"ג], **מ)** [מגיגה נ: מגילה י. מכות יט. שבועות טו. זבחים ס: קז: חולין ז. ערכין לב:], **נ)** [עי' תוי"ט ללשו דוקא], **ס)** [במדבר יח], **ע)** [ויקרא כב], **פ)** [ע' תו' יבמות פ"ב ע"ב ד"ה יוצאים. (ר"ש רגשבורג)],

הגהות הב"ח

(א) גמ' תתני לה כי אמר רבא בריש: **(ב)** רש"י ד"ה חוץ מן וכו' מזלזלינן בקדשים הס"ד ואח"כ מ"ה יש להם פדיון אם נפל בהן מום:

הגהות הגר"א

[א] גמ' א"ל משנינא כו'. נ"ל דגירס"י העולם מאי הוי משני ליה משני ליה התם משום דאתי לאתויי: **[ב]** רש"י ד"ה הרי. ומעשר הס"ד ומה"ד שלא נמכרין: **[ג]** ד"ה הת. בסיפא כו'. פי' מלגתא דר"ע:

רבינו גרשום

הכא במאי עסקינן. דיבריא בדמיהן כגון דלא חזי להקרבה דנקבה ילדה: **משנינא לך שינוי דחיקי בבלאי.** דעיילא פילא בקופא דמחטא אין דמתניתין בהכי עסקינן דילדה נקבה עד סוף העולם: **ואי לאו שינוי דחיקי כי האי גוונא מאי הוה יכיל לשנויי בה:** הוה יכיל לשנויי. האי דקתני יפלו דמיהן לנדבה היינו כי ילדה נקבה אבל ילדה זכר יקרב עולה (כדאמינא אנא) כדאמרן: (מתני') **ואכלו במומן לבעלים.** בלא פדיון כבכור ומעשר שאין בהן פדיון דכתיב בהו לא יפדה ולא יגאל: **שכל הקדשים נמכרים באטליז.** משום דריחם שלהן להקדש חוץ **מבכור ומעשר** שהנאתן לבעלים הילכך אין מזלזלין בהן: **ובאין מחוצה לארץ לארץ** להקריב חוץ **מן הבכור ומעשר** שאין באין ואף על פי כן **אם באו תמימין** דיעבד בכור ומעשר **יקרבו ואם בעלי מומין** יאכלו לבעלים בלא פדיון: **ואמר רבי שמעון מה טעם.** בכור ומעשר אין באין מחוצה לארץ לכתחילה מפני **שבכור ומעשר יש להן פרנסה במקומן.** שיכול לפרנסן בחוצה לארץ עד שעה שיפול בהן מום קבוע ולאלתר כשיפול בהן מום יכול לאוכלן בלא פדיון הילכך אין צריך להעלותן: **ושאר כל הקדשים** אין להן פרנסה בחוצה לארץ שיהו ניתרין לאלתר כשיפול בהן מום בלא פדיון אלא צריכין פדיון הילכך הרי הן בקדושתן וחמירי מבכור ומעשר הילכך באין מחוצה לארץ: **המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו.** (חזמרן) דאמרן המטיל מום (בבהמה) בשאר קדשים עובר משום חמשה לאוין הכי מאי **מי אמרינן כיון דלא קרבי.** דכתיב לא תפדה קדש הם הם קרבין ואין תמורתן קרבין וליף מעשר העברה העברה מבכור והילכך לא מחייבי: **או דילמא כיון דקדשן.** כדכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש מיחייב: **ותיבעי ליה המטיל מום בתשיעי של מעשר.** דלא קרב כדתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין התשיעי נאכל במומו לבעלים והעשירי מעשר והאחד עשר קרב שלמים אבל התשיעי לא קרב אלא מאי שנא כו': **בן** (אנטיס) **אנטיגנוס** העלה בכורות ולא קבלו ממנו אפילו דאיעבד: **לא קשיא.** הא דקתני ואם באו תמימים יקרבו **כר' ישמעאל** דמקיש לקמן מעשר שני לבכור אין נאכל אלא בפני הבית מכלל דאפילו בכור חוצה לארץ יאכל לפני הבית: והא דקאמר ולא קבלו ממנו [היינו] **כר' עקיבא** דמקיש לקמן בכור למעשר שני מה מעשר שני אינו בא אלא מן הארץ דכתיב לא תוכל לאכל בשעריך וכו' אף בכור נמי אינו בא אלא מן הארץ: **משום ג' זקנים.** ר' ישמעאל ור' עקיבא ובן עזאי. **בכור טעון הבאת מקום.** דכתיב והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם כו': **מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית.** כשהיה דמו קרב למזבח אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית ובזמן שאין בית אין נאכל אלא בפני הבית דכתיב והנחתו לפני ה' אלהיך: **בכורים יוכיחו** שאין בהן מתן דמים ואימורין וטעונין הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכורים אין נאכלין אלא בפני הבית דכתיב בהו והניחו אצל מזבח: ולמה ליה קרא למילף נהדר **דינא** וניתי ונילף במה הצד ונימא הכי כיון דאמר מה לבכורים שכן טעונין הנחה נימא בכור יוכיח שאין טעון הנחה אף אני אביא מעשר מה לבכור שכן טעון מתן דמים בכורים יוכיחו וחזר הדין לא ראי הצד השוה כו': **שכן יש בהן צד מזבח** בכורים הנחה ובכור מתן דמים תאמר במעשר שני שאין בה צד מזבח הילכך איצטריך קרא לאקושי למעשר: **ומאי קסבר** ר' ישמעאל אי **קסבר כר' יהושע קדושה ראשונה** שקידשה יהושע **קדושה נמי לעתיד לבוא** (אפילו) לאחר חרבן **אפילו בכור נמי** נייתי השתא בירושלים ויאכלנו שם; **ואי קסבר דלא** קידשה. אפילו מעשר נמי לפשוט ליה דלא נייתי: **אמר רבינא לעולם קסבר קדושה ראשונה קדושה לעתיד לבא.** ודקאמרת אי הכי אפילו בכור נמי ניתי לא מצית למימר הכי **דהבא במאי עסקינן בבכור שנזרק דמו קודם חרבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים.** וליף בשרו מדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח היה צריך מתן אימורים במזבח והשתא דליכא מזבח הילכך ליה תקנה ולא מצי למיכלה: **וליף מעשר שני מהאי בכור.** דאינו נאכל אפילו בירושלים אף מעשר שני אינו נאכל אע"ג דקידשה נמי לעתיד לבוא ומדמעשר יליף מבכור ק"ו דשאר בכורות יליפי מהאי בכור:

עצמו לא הבא במאי עסקינן כגון שילדה נקבה ועד סוף העולם [א] לא אוליד חד זכר [א] א"ל משנינא שינויי דחיקי בבלאי [ב] כגון שילדה נקבות עד סוף העולם [ג]: **מתני'** [ד] **תמורת** [א]**הבכור והמעשר** [ב]**ולדן** ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו בבכור וכמעשר ויאכלו במומן לבעלים מה בין בכור ומעשר לבין כל הקדשים [ג]; שכל הקדשים נמכרים באיטלז ונשחטין באיטלז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר [ד]ויש להן פדיון [ה]ולתמורותיהן פדיון [ו]חוץ מן הבכור והמעשר [ז] [ו]ובאין מחוצה [ח] לארץ חוץ [ט]מן הבכור והמעשר [י] [ו]שאם באו תמימים יקרבו ואם בעלי מומין יאכלו במומן לבעלים א"ר שמעון [כ]מה טעם שהבכור והמעשר יש להן [ל] פרנסה ממקומן ושאר כל הקדשים אע"פ שנולד בהם מום הרי אלו בקדושתן: **גמ'** אמר [מ]רבא בר רב עוזא בען במערבא המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו מי אמרינן כיון דלא קריבן לא מיחייב או דילמא כיון דקדשו מיחייב א"ל אביי ותיבעי לך המטיל מום בתשיעי של מעשר [נ]אלא מאי שנא תשיעי דלא קמיבעיא לך דרחמנא מעטיה [1]עשירי להוציא התשיעי ה"נ רחמנא מעטינהו [2]לא תפדה [ס] [ע] קדש הם [פ]הם קריבין ואין תמורתן קריבה רב נחמן בר יצחק מתני לה הכי [צ] א"ר אחא בריה [ק]דרב עוזא בען במערבא המטיל מום בתשיעי של מעשר מהו א"ל [ר] ותיבעי לך המטיל מום בתמורת בכור ומעשר אלא מ"ש תמורת בכור ומעשר דלא מיבעיא לך דרחמנא מעטינהו קדש הם הן קריבין ואין תמורתן קריבה תשיעי של מעשר נמי רחמנא מעטיה העשירי להוציא את התשיעי: ואם באו תמימין כו': ורמינהו [ש] בן אנטיגנוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו אמר רב חסדא לא קשיא הא ר' ישמעאל הא ר' עקיבא [ת]דתניא ר' יוסי אומר ג' דברים משום ג' זקנים רבי ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני [א] בזמן הזה ויאכלנו בירושלים ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית לא אם אמרת בבכור שכן [ב]טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח תאמר במעשר דלא אמרת ביכורים טעונין הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה [ג]ביכורים אין נאכלין אלא בפני הבית אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית מה לביכורים שכן טעונין [ד]הנחה תאמר במעשר דלא תלמוד לומר [ה]ואכלת לפני ה' אלהיך [ו] מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך הקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית וליהדר דינא וליתי במה הצד אמר רב אשי משום דאיכא [ז]למימר מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח ומאי קסבר אי קסבר [מ]קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ל"ש בכור ולא שנא מעשר בני הבאה נינהו ואי קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה [ח]ולא קידשה לעתיד לבא [ט] אפילו בכור נמי תיבעי לך [י] לעולם קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא והכא במאי עסקינן כגון שנזרק דמו של בכור בפני הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים כיון דאי איתיה לדם לא בר זריקה הוא אתי בשר יליף מדם ואתי

המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו. כפ' כל המנחות בלות מלה (מנחות דף עו:) פליגי תנאי במטיל מום בבעל מום אימה למ"ד לוקה ואימה למ"ד אינו לוקה והך בעיא דהכא לתרוייהו אפילו למ"ד התם לוקה משום דחזיא להקרבה קודם המום אבל הכי דלא חזיא לעולם להקרבה לא לקי או לא שנא ולמ"ד התם אינו לוקה היינו משום דמעיקרא נמי היה בו מום [כ] אבל הכא דמעיקרא היה תם לקי או לא שנא: **אי** קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא בכור נמי נייתי. פרש"י בזבחים (דף קז:) דלמ"ד קדשה לעתיד לבא מקריבין אע"פ שאין בית ומ"ת והא בעינן מזבח וליכא וי"ל דפריך מבכור שנשחט ומזרק דמו קודם שחרב הבית דאין מסר אלא אכילה לפנים מן המחוה דומיא דמעשר אי נמי י"ל דפריך הכי בכור נמי נייתי ויבנה מזבח [ל] ואי קסבר לא קדשה לעתיד לבא בכור נמי תיבעי לך דש"י וקשה דלמ"ד לא קדשה לעתיד לבא [מ] אין קדושה בירושלים יותר משאר עריס ועוד דאמר פ' בתרא דזבחים (נ"ז סס) דלמאן דאמר לא קדשה לעתיד לבא מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל ויש לתרץ מיהא קושיא שניה דמיירי הכא [נ] במעשר שנזרע קודם שחרב הבית שהיה טעון הבאה בירושלים דבהיא לא אמר דנאכל בכל ערי ישראל:

הכי גרים רש"י לעולם קסבר לא קדשה לעתיד לבא. וקשה דאם כן למה לי הא טעמא דאיתקש בשר לדם תיפוק ליה דנפסל ביולא דכמי שאין לו מומה דמי ועוד דאמר בזבחים [ס] (דף ס.) מזבח שנפגם אין אוכלין בגיגו קדשים קלים ומפיק ליה מהאי טעמא דאיתקש בשרו לדמו והכא אמר דהך היקשא דבשר לדם הוי לפ"ד לא קדשה לעתיד לבא ולכן נראה לר"י דה"ג אי קסבר לא קדשה לעתיד לבא ומעשר שני לא ליתי ומעשר שני לא קדשה לעתיד לבא בכור נמי ליתי הכא בכל דבר הוי לפ"ד לא קדשה לעתיד לבא ומעשר שאינו באין לכתחילה מחו"ל אבל אם באו תמימים יקרבו ויאכלו במומן לבעלים בכור לכהן ומעשר לישראל: כולה מתני' ר"ש וקא מפרש מה טעם בכור ומעשר לא בעיי מחו"ל כשאר קדשים. הס"ד דאינו [מ] ויקרבו. **פרנסה תקנה כעין דגרסינן** (ב"ב יד ע"א) **פרנסת ארון** (ש"מ) **כ)** לא יהיה לא יטיל בו מום הס"ד (ש"מ) **ל)** במומו. **ולא קרב** (ש"מ) **לכ)** מוס הואיל ומעטינהו קרא מהקרבה הכי נמי (ש"מ) **לג)** גי' ר"ק וכולן אתיין בספרי נ"א ולכתחלה דלא יביאו בספרי אייתי טעמא **לד)** מה בכורים (צ"ק) **לס)** אלו בכורים (צ"ק) **לע)** להקריב הס"ד. ומה"ד ה"ג מעשר שני לא ליביע. כלומר כי היכא דפשיטא ליה דאין בכור קרב מעשר נמי אינו נאכל ואמאי מספקא ליה טפי ממעשר. ל"א גרסינן ואי לא קדשה לעתיד לבא ואפ"ה מספקא ליה וכ"ו (ש"מ) **לפ)** מוס ולאו מידי קעביד אכל הכא כו' מס אע"פ שאינו ראוי להקרבה לקי הואיל והפיל בו מום או ל"ש (ש"מ) **לצ)** כלן הס"ד ומה"ד ואי קסבר (צ"ק) **לק)** ממעשר שהופרש כל"ל. (ר"ש) **לר)** בזבחים כפ' קדשי קדשים (ש"מ) **לש)** דאמר אין נאכלין היכא דלא (ש"מ)

לת) העולם ולא אוליד (ש"מ) **א)** כגון שילדו כל"ל (יעב"ץ) **ב)** העולם. ל"א משנינא לך שינויי דחיקא בבבלאי כגון שילדה נקבות (והלכה) עד סוף הדורות, ואי לא הוה משני ליה בבבלאי שינויי דחיקי מאי הוי משני ליה וכל שינויי דחיקי נקבה יפלו דמיהן לנדבה. ס"א מאי הוה משני ליה אי לפני כפרה תניא זכר יפלו דמיו לנדבה נקבה יביא בדמיה עולה אי לאחר כפרה תניא יקריב עולה נקבה יפלו דמיה לנדבה. **ג)** מחוץ לארץ (ש"מ) **ד)** ס"ק לתן פרנסה במקומן כל"ל (ר"ב רגשבורג) **ה)** אמר רב אחא בר רב עוזא בעו במערבא (ש"מ) **ו)** דפדה כי קדש הס הס קריבין (ש"מ) **ז)** דרב עוזא בעו (ש"מ) **ח)** ל"ל אביי ותיבעי לך (ש"מ) **ט)** שני ויאכלנו בירושלים בזמן הזה ודין (ש"מ) **י)** וגו' מעשר כל"ל (יעב"ץ) **יא)** דאיכא למפרך מה (ש"מ) **יב)** לא מעשר שני לא ליביעי ל"א אפילו (ש"מ) **יג)** אמרבינא [אאל"ס כך היה גילפתם וכן גרים הגמ"ה וכן הגרסא בזבחים ס ע"ב] (ש"מ) **יד)** להקריבה. הס"ד ומה"ד ולא אוליד חד זכר בתמיה. הס"ד ומה"ד מאי (ש"מ) **טו)** שלא ישחטו באיטליז לאחר שנפל בהן מום לא יפדו אותן הס"ד (ש"מ) **יז)** שאין הנאה להקדש (ש"מ) **יח)** בקדשים אבל שאר קדשים שהוממו נמכרים באטליז שהנאתן להקדש קפצי עלייהו זבינא ונמכרים ביוקר הס"ד. ומה"ד ויש להם פדיון לשאר קדשים להוציא לחולין ליגזז וליעבד הס"ד. ומה"ד ולתמורתן נמי פדיון לאחר שהוממו הס"ד. ומה"ד חוץ מהבכור והמעשר שאע"פ שהוממו אינו יכול להוציאו מקדושתן דבבכור כתיב לא תפדה ובמעשר כתיב לא יגאל ותמורתן נמי אין להן פדיון הס"ד. ומה"ד שאר קדשים באים מחו"ל כדאמרינן במנחות (פנ ע"ב) כל קרבנות הצבור והיחיד באים מחו"ל חוץ מן הבכור והמעשר שאינן באין לכתחילה מחו"ל אבל אם באו תמימים יקרבו ויאכלו במומן לבעלים בכור לכהן ומעשר לישראל: כולה מתני' ר"ש וקא מפרש מה טעם בכור ומעשר לא בעיי מחו"ל כשאר קדשים. הס"ד דאינו [מ] **יט)** ויקרבו. **פרנסה תקנה כעין דגרסינן** (ב"ב יד ע"א) **פרנסת ארון** (ש"מ) **כ)** לא יהיה לא יטיל בו מום הס"ד (ש"מ) **ל)** במומו. **ולא קרב** (ש"מ) **לכ)** מוס הואיל ומעטינהו קרא מהקרבה הכי נמי (ש"מ) **לג)** גי' ר"ק וכולן אתיין בספרי נ"א ולכתחלה דלא יביאו בספרי אייתי טעמא **לד)** מה בכורים (צ"ק) **לס)** אלו בכורים (צ"ק) **לע)** להקריב הס"ד. ומה"ד ה"ג מעשר שני לא ליביעי. כלומר כי היכא דפשיטא ליה דאין בכור קרב מעשר נמי אינו נאכל ואמאי מספקא ליה טפי ממעשר. ל"א גרסינן ואי לא קדשה לעתיד לבא ואפ"ה מספקא ליה וכ"ו (ש"מ) **לפ)** מוס ולאו מידי קעביד אכל הכא כו' מס אע"פ שאינו ראוי להקרבה לקי הואיל והפיל בו מום או ל"ש (ש"מ) **לצ)** כלן הס"ד ומה"ד ואי קסבר (צ"ק) **לק)** ממעשר שהופרש כל"ל. (ר"ש) **לר)** בזבחים כפ' קדשי קדשים (ש"מ) **לש)** דאמר אין נאכלין היכא דלא (ש"מ)

תורה אור השלם

1. וְכָל מַעֲשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַיְיָ׃
ויקרא כז לב
2. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ׃ במדבר יח יז
3. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים׃
דברים יד כג

מוסף רש"י

(מובא בסוף המסכת)

שינויי נוסחאות

[א] העולם ולא אוליד (ש"מ) **[ב]** כגון שילדו כל"ל (יעב"ץ) **[ג]** העולם. ל"א משנינא לך שינויי דחיקא בבבלאי כגון שילדה נקבות (והלכה) עד סוף הדורות, ואי לא הוה משני ליה בבבלאי שינויי דחיקי מאי הוי משני ליה וכל שינויי דחיקי נקבה יפלו דמיה לנדבה. ס"א מאי הוה משני ליה אי לפני כפרה תניא זכר יפלו דמיו לנדבה נקבה יביא בדמיה עולה אי לאחר כפרה תניא יקריב עולה נקבה יפלו דמיה לנדבה. **[ד]** מחוץ לארץ (ש"מ) **[ה]** ס"ק לתן פרנסה במקומן כל"ל (ר"ב רגשבורג) **[ו]** אמר רב אחא בר רב עוזא בעו במערבא (ש"מ) **[ז]** דפדה כי קדש הס הס קריבין (ש"מ) **[ח]** דרב עוזא בעו (ש"מ) **[ט]** ל"ל אביי ותיבעי לך (ש"מ) **[י]** שני ויאכלנו בירושלים בזמן הזה ודין (ש"מ) **[יא]** וגו' מעשר כל"ל (יעב"ץ) **[יב]** דאיכא למפרך מה (ש"מ) **[יג]** לא מעשר שני לא ליביעי ל"א אפילו (ש"מ) **[יד]** אמרבינא [אאל"ס כך היה גילפתם וכן גרים הגמ"ה וכן הגרסא בזבחים ס ע"ב] (ש"מ) **[טו]** להקריבה. הס"ד ומה"ד ולא אוליד חד זכר בתמיה. הס"ד ומה"ד מאי (ש"מ) **[טז]** שלא ישחטו באיטליז לאחר שנפל בהן מום לא יפדו אותן הס"ד (ש"מ) **[יז]** שאין הנאה להקדש (ש"מ) **[יח]** בקדשים אבל שאר קדשים שהוממו נמכרים באטליז שהנאתן להקדש קפצי עלייהו זבינא ונמכרים ביוקר הס"ד. ומה"ד ויש להם פדיון לשאר קדשים להוציא לחולין ליגזז וליעבד הס"ד. ומה"ד ולתמורתן נמי פדיון לאחר שהוממו הס"ד. ומה"ד חוץ מהבכור והמעשר שאע"פ שהוממו אינו יכול להוציאו מקדושתן דבבכור כתיב לא תפדה ובמעשר כתיב לא יגאל ותמורתן נמי אין להן פדיון הס"ד. ומה"ד שאר קדשים באים מחו"ל כדאמרינן במנחות (פנ ע"ב) כל קרבנות הצבור והיחיד באים מחו"ל חוץ מן הבכור והמעשר שאינן באין לכתחילה מחו"ל אבל אם באו תמימים יקרבו ויאכלו במומן לבעלים בכור לכהן ומעשר לישראל: כולה מתני' ר"ש וקא מפרש מה טעם בכור ומעשר לא בעיי מחו"ל כשאר קדשים. הס"ד דאינו [מ] **יט)** ויקרבו. **פרנסה תקנה כעין דגרסינן** (ב"ב יד ע"א) **פרנסת ארון** (ש"מ) **[כ]** לא יהיה לא יטיל בו מום הס"ד (ש"מ) **[ל]** במומו. **ולא קרב** (ש"מ) **[לא]** מוס הואיל ומעטינהו קרא מהקרבה הכי נמי (ש"מ) **[לב]** גי' ר"ק וכולן אתיין בספרי נ"א ולכתחלה דלא יביאו בספרי אייתי טעמא **[לג]** מה בכורים (צ"ק) **[לד]** אלו בכורים (צ"ק) **[לה]** להקריב הס"ד. ומה"ד ה"ג מעשר שני לא ליביעי. כלומר כי היכא דפשיטא ליה דאין בכור קרב מעשר נמי אינו נאכל ואמאי מספקא ליה טפי ממעשר. ל"א גרסינן ואי לא קדשה לעתיד לבא ואפ"ה מספקא ליה וכ"ו (ש"מ) **[לו]** מוס ולאו מידי קעביד אכל הכא כו' מס אע"פ שאינו ראוי להקרבה לקי הואיל והפיל בו מום או ל"ש (ש"מ) **[לז]** כלן הס"ד ומה"ד ואי קסבר (צ"ק) **[לח]** ממעשר שהופרש כל"ל. (ר"ש) **[לט]** בזבחים כפ' קדשי קדשים (ש"מ) **[מ]** דאמר אין נאכלין היכא דלא (ש"מ)

ממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן אי אתה מעלה בבור. והשתא אשכחן פלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע דרבי ישמעאל אית ליה דלכתחילה אין מביאין בכור ומעשר מחולה לארץ לארץ אבל דיעבד אם בא תמימים יקרבו והיינו כתמני' ור"ע אפילו דיעבד נמי לא קרבי דאיתקש למעשר דגן והיא דבן אנטיגנוס כוותיה אתיא ואית דס"ל דרבי ישמעאל מאי טעם אי סבירא ליה היקשא דמעשר דגן אפילו דיעבד נמי לא ואי לא סבר לה אפילו לכתחילה נמי יביא וי"ל דמפיק מדרשא דסיפרי שפירש לעיל רק קדשין אשר יהיו לך וגו' מכאן שמביאין קדשים מחולה לארץ לארץ יכול אף בכור ומעשר כן ת"ל רק והיינו דוקא לכתחילה הוא דאימעוט דבהא איירי ביה קרא דכתיב תשא ונאת והיינו לכתחילה: **יכול** יעלה אדם מעשר שני ויאכלנו כו'. וא"ת אמאי ס"ד שיהא נאכל בכל הרואה הא לפני ה' אלהיך כתיב ביה וי"ל דומיא דשילה דאוכלים מעשר שני בכל הרואה ויש ספרים דגרסינן לה להך קושיא ולהאי שינויא:

הדרן עלך אלו קדשים

ולד חטאת ושאבדה ונמצאת בעלת מום.

פרש"י ואפילו לרבנן דאמרי לקמן ופליגי עליה דרבי דאין חטאת מתה אלא בגמנאלת אחר שנתכפרו הבעלים בהא מודו הואיל ואיכא תרתי לריעותא דאבדה ונמצאת בעלת מום ולהכי נקט בעלת מום דאי אמימה הואיל ונמצאת קודם כפרה אפילו כיפרו בעלים שוב באחרת רועה עכ"ל ולא נהירא דמשמע לפירושו דריבוי ריעותא מביאין אותה למיתה ואדרבה קונית דשמעתין משמע דריבוי ריעותא מביאין אותה לידי רעייה דאמר רבא בגמ' אבודה ליה לא שמה אבודה פי' ואינה מתה אלא רועה ועוד לר' אבא דאמר בגמ' לקמן (כג.) הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה [אבודה] מתה והכא בנתכפר בשאינה אבודה מיירי וא"כ למה לי בעלת מום לר' אבא מיהו איכא קונית כפ' מי שהיה טמא (פסחים דף נז.) וכפ' המודה (מנחות דף פ.) ולקמן (דף כג.) נמי דלית להו דרבי אבא ועוד דייק לקמן בגמ' מנבא דמתני' דאמ"כ דמתניתין דרבנן היא מהכא הוא מלי למיזק מדנקט בעלת מום [ג] לכ"ע לפרש דנקט בעלת מום לרבותא דמהו דתימא הואיל [ד] ואיתרבו כל כך דאבודה ובעלת מום הויא לה כאבודת ליה [ה] ורועה קמ"ל דאפ"ה מתה: **אם** כיפרו בעלים תמות. למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לרבי אפילו אם נמצאת לפני כפרה ולרבנן בנמצאת לאחר כפרה:

ואתי מעשר שני ויליף מבכור. בהקישא דואכלת לפני ה' וגו' (דברים יד) דמעשר שני איתקש לבכור וכיון דאיכא בכור דפשיטא לו דלא מיתאכיל אלא בפני הבית כגון האי גמרינן מעשר מיניה: **ומי יליפינן קדשים מהדדי.** כגון הכא דילפת בשר מדם ומעשר מבשר: **והא א"ר יוחנן כו'.** ומפרש טעמא באיזהו מקומן (זבחים דף מט.): **למד מן הלמד.** כגון הכא דמעשר למד מבשר ובשר גופיה למד מדם: **חולין הוא.** ולמידין אותו [ו]: **בשר הלמד אזלי'.** דאם הוא חולין למידין אותו [ז] [ח] מהמלמד [ט]: **בשר המלמד.** דס המלמד בעי למיהוי חולין: **מאי איכא למימר.** הא הוי המלמד בכור [י]. קשיא לי כיון דלא קידשה לעתיד אמאי מספקא ליה במעשר וכמדומה אני שלשון ירושלמי הכתוב בספרים עיקר וכן קבלתי במס' מכות (דף יט.) אי קסבר קידשה לעתיד לבוא [יא] בכור נמי ליבעי ואי קסבר לא קידשה מעשר נמי לא ליבעי לעולם קסבר קידשה לעתיד לבוא והכא דפשיטא ליה בבכור כגון שנזרק דמו בפני הבית כו' ול"ג כיון דאם איתיה לדם לאו בר זריקה הוא כו' אלא ה"ג ואתי בשר וליף מדם מה דמו במזבח אף בשרו במזבח כלומר מה דמו של זה נזרק בזמן מזבח אף בשרו לא יאכל אלא בזמן מזבח ואתא מעשר וגמר מהאי [יב] בשר: מעשר דגן אינו בא אלא מן הארץ בפ"ק דקדושין בסופו (לו:): **אמה מעלה בכור.** [יג] **וברייתא** דלא קיבלו מבית אנטיגנוס ר"ע היא ומתני' רבי ישמעאל היא דלא מייתר ליה האי קרא להך דרשא: **בכל הרואה.** בכל מקום שיוכל לראותו העומד בירושלים: **ודין הוא.** דאינו נאכל: **מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה.** דקדשים נפסלין ביולדת: **מה נבכור שכן** [יד] **חילקת בזמן אכילתו ואוכליו.** חילקת בזמן אכילתו דאינו נאכל אלא לשני ימים ולילה אחד ומעשר שני לעולם וחילקת באוכליו שאינו נאכל אלא לכהנים ומעשר שני לכל אדם: **ומאי קשיא ליה.** לבן עזאי דקאמר יכול כו' [טו] ומנא תיתי לך האי דיאכל בכל הרואה דאיצטריך קרא להכי: **ובירושלים לפנים מן החומה.** וקשיא ליה בשלמא קדשים קליס בעו מתן דם אלא מעשר ליתאכיל בכל הרואה קמ"ל: [טז] **ויפסל.** [יז] מהקרבה הואיל וכתיב שנה בשנה: **שנה בשנה.** [יח] שבע שנים במשמע: **יום אחד משנה זו.** ששתנו כמצותו בסוף שנתו וקמ"ל קרא דנאכל אותו יום ויום המחרת שהוא משנה האחרת: **לחזה הסנופה.** [יט] דהיינו חזה ושוק של שלמים נאכלין לב' ימים ולילה [כ] אחד. [ל"א] יהיה ובשרם יהיה לך כחזה התנופה דמשמע הני אזלינן לחומרא וחמרינן

ואתי מעשר וליף מבכור ומי ילפינן [א] **קדש מהדדי והא"ר** [ב] **יוחנן כל התורה כולה למדין למד מן הלמד חוץ מן הקדשים שאין למדין למד מן הלמד** [ג] **מעשר חולין הוא הניחא למאן דאמר בתר למד אזלינן אלא למ"ד בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר בשר ודם הדא מילתא היא ר"ע אומר** [ד] **יכול יעלה אדם בכור מחוצה לארץ לארץ בזמן שבית המקדש קיים ויקריבנו ת"ל** [1] **ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך** [ה] **ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך** [א]**ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה בכור וממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן אי אתה מעלה בכור בן עזאי אומר יכול** [ו] **מעלה את מעשר שני ויאכלנו בכל הרואה ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה מה לבכור שכן** [א] [ז] **טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח תאמר במעשר דלא** [ח] **ת"ל ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה מאי קשיא ליה דקאמר יכול אמרת הואיל** [ט] **ותנן אין בין שילה לירושלים אלא שבשילה אוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה** [י]**ובירושלים לפנים מן** [יא] **החומה** [יב] [יג] **(וכן) קדשי קדשים** [יד]**לפנים מן הקלעים מהו דתימא** [טו] **בירושלים ליתי מעשר שני בכל הרואה קמ"ל:** [טז]**אחרים אומרים יכול יהא בכור שעברה שנתו כפסולי המוקדשין ויפסל תלמוד לומר מעשר דגנך ותירושך ויצהרך מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחבירתה אף בכור** [יז]**אינו נפסל משנה לחבירתה** [יח] **ולרבנן דמפקי להו לטעמא אחרינא משנה לחבירתה מנא להו נפקא להו** [2] **מלפני ה' אלהיך תאכלנו** [יט] **שנה בשנה לימד על הבכור שאינו נפסל משנה לחברתה ולאחרים לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה מאי דרשי ביה מיבעי ליה** [כ]**לכדתניא יום אחד משנה זו ויום אחד משנה אחרת** [כא]**לימד על הבכור שנאכל לשני ימים ולילה אחד ורבנן** [כב]**דנאכל לב' ימים ולילה אחד מנא להו אמר קרא** [3] **יהיה לך כחזה התנופה:**

הדרן עלך אלו קדשים

ולד [כג]**חטאת ותמורת חטאת** [כד]**וחטאת שמתו בעליה ימותו ושעיברה שנתה ושאבדה ונמצאת בעלת מום** [כה]**אם** [כו] **משכפרו הבעלים תמות** [כז] **ואינה** [כח]**עושה תמורה**

לא

(זבחים דף נז.) כחזה ושוק של תודה [כט] וכתיב יהיה להוסיף עוד הוייה אחרת כיולא בה והיינו יוס ג': **הדרן עלך אלו קדשים**

ושאבדה ונמצאת בעלת מום. קודם שנתכפר בחטאת: **אם כיפרו הבעלים.** אחרי כן בחטאת: **תמות.** ואפילו לרבנן דאמרי לקמן [כב:] ופליגי עליה דרבי דאין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שכיפרו הבעלים בהא מודו הואיל ואיכא תרתי לריעותא דאבדה ונמצאת בעלת מום ולהכי נקט בעלת מום דאי אמימה הואיל ונמצאת קודם כפרה אפילו כיפרו בעלים שוב באחרת רועה [לא] **ולד** חטאת ותמורת חטאת. נרשם קו מלמעלה כי לפ"ד לאוי למקחו. ואמ"כ מה"ד שנה בשנה שתי שנים (ש"מ) מהקרבה הס"ד אמ"כ ד"ה שנה בשנה הואיל ומיב שנה בשנה ג' שנים במשמע הס"ד. (צ"ק) **הדר** ג"ל שתי **לא** התנופה **ובשרם יהיה לך כחזה התנופה דהיינו כחזה ושוק של שלמים שנאכלים לשני ימים ולילה אחד דמסברא הוי אלינן כו'.** (צ"ק) **כו)** ולילה ואקשינן **בבכורות** ובשרם (ש"מ) **כו) להכי כתיב יהיה** (ש"מ) **לח)** מוס. ועוד דבעלים כפרו באחרת לאחר שנמצאת ודחו ליה כדיה דלא רצו לכפר

מהו דתימא ליתאכול מע"ש בכל הרואה קמ"ל. וא"ת מ"מ מאי קשה ליה יכול יותר מקדשים קלים הא אינהו נמי היו נאכלים בכל הרואה, ובספרי (ראה קו) מפורש טעם שהיה מסופק במעשר יותר משאר קדשים לפי שלא חילק בו בהכתוב בזמנו ובאוכלים שהוא נאכל בכל זמן ובכל אדם אבל קדשים קלים צריך לאכול לשני ימים לכך היה יודע שאין להקל. תוס' אחרות: **יכול יהא בכור שעברה שנתו כפסולי המוקדשים ויפסל.** לפי שנאמר בבכור לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה. תוס' אחרות: **ולרבנן דמפקי להו לטעמא אחרינא משנה לשנה מנא להו.** גלוין תימה מהיקשא דאין היקש לכיון שיש קרבן פסול אם עברה שנתה ס"ד דגילוי מינה קמ"ל: **שנאכל לשני ימים ולילה אחד.** דסד"א כיון דכתיב ובשרם יהיה לך כחזה התנופה נלמוד מחזה ושוק של תודה קמ"ל דהוי כחזה ושוק של שלמים. ת"א: **ורבנן דנאכל לב' ימים ולילה אחד.** ס"א נפקא להו לשני ימים ולילה מן לך יהיה הוסיף לך הכתוב הויה אחרת. ורבנן דרשי ליה בזבחים (נז. ב. ועי' בכורות כח,א) מיהיה לך הוסיף לך הכתוב הויה אחרת כזו. פי' כחזה התנופה ר"ל של תודה, ומיהו הכתוב הוסיף לך עוד זמן אחר כראשון דהיינו יום אחד כיוצא בו. **ושאבדה ונמצאת בעלת מום וכו'.** ה"ה אבדו וכפרו בלא נמצאת בעלת מום מתה והא דנקט בעלת מום משום דבלא מום לא היתה מתה אליבא דרבנן דרבי אא"ר נמצאת לאחר כפרה אבל כשנמצאת בעלת מום דאיכא תרתי לריעותא חדא דאבדה ועוד דהיא בעלת מום אז היא מתה אפילו נמצאת קודם כפרה ואפילו לרבנן כך פי' הקונטרס. ולא

דבכור תם אינו נאכל אלא לשני ימים ולילה אחד ואינו נאכל אלא לכהנים ומעשר שני אין בו זמן ונאכל לכל אדם: **ומאי קא קשיא דאמרינן יכול.** כלומר אמאי בו סלקא דעתין דמעשר יאכל בכל הרואה הכי קשיא ליה משום: **דתנן אין בין שילה כו'.** דהתם נאכל בכל הרואה משום דכפר היה דלית ליה חומה: **בשלמא בבור בעי חומה.** דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך במקום מקודש: **בבור שעברה שנתו.** דכתב לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה וגו': **מה מעשר שני אין נפסל משנה לחברתה.** שבכל זמן יכול לפדותו ולהעלותו: ותנאי קדמאי **נ' וקנים נפקא להן.** דנאכל לב' ימים ולילה אחד מן אך בכור שור וגו' וסמוך ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין ואמרינן במס' בכורות (כז:) ואימא כחזה ושוק דתודה דאין נאכל אלא ליום ולילה להכי הדר כתב בסיפיה לך יהיה דאוסיף לך הכתוב הוייה אחרת יום שני מכאן שנאכל לשני ימים ולילה אחד: **הדרן עלך אלו קדשים.**

ולד חטאת כו'. ושעיברה שנתה **או שאבדה.** אם לא הספיק להקריבה עד שעיברה שנתה או עד שאבדה ונמצאת בעל מום או עד **שכפרה בעליה באחרת** בין זו ובין זו תמות: **ואין עושין תמורה.** זו שנמצאת דלא קדשה קדושת הגוף (ולא) [אלא] קדושת דמים:

שיטה מקובצת

נהירא לר"י דאמר בגמרא אבידת לילה לא שמיה אבודה פי' כיון דבההיא שעתא דנאבדה אינה ראויה להקרבה אין דיחוי של אבודה חל על דיחוי של לילה אלמא דאדרבה כשיש עליה דיחוי אחר מעכב דיחוי לחול, ועוד דבגמרא דייק מסיפא דתניי' כרבנן ולפי"ז נידוק מהך רישא דהא ע"כ כרבנן דאי כרבי למה נקט נמצאת [בע"מ], ועוד למ"ד בגמ' הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה וה"נ נתכפר בשאינה אבודה דהא אבודה בעלת מום ואפילו תמימה דומיא דבעלת מום כלומר כשנתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה אף לפני כפרה, ואר"י דנקט בעלת מום לרבותא דאע"פ שהיא דחויה חל עליה דיחוי של אבודה דסד"א דלא חל כמו שאינו חל על אבודת לילה: **ל"א ואין עושין תמורה.** כשנמצאת תמימה אלא כשנמצאת בעלת מום דכיון דלתימתה אזלא פרחה קדושה מינה וכן לא מועלין דלא איקרו מקדשי השם: **תוס' ד"ה ממקום שאי אתה מעלה וכו'.** רק קדשן אשר יהיו לך ונדרך תשא ובאת במה הכתוב מדבר אם בקרבנות א"א הרי כבר אמור ובאת והבאתם אלא אינו מדבר אלא בנדרי חו"ל יכול אף בכור ומעשר ת"ל נדרך קרבנות הבאים בנדר ובנדבה יכול שאני מרצא חטאת ואשם ת"ל קדשיך להביא חטאת ואשם ומאי ראית להוציא בכור ומעשר ולהביא חטאת ואשם אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני חטאת ואשם שאין להם פרנסה במקומן ומוציא אני בכור ומעשר שיש להם פרנסה במקומן, ומאותה דרשה ודאי לא מפקינן אלא שאינו חייב להעלותן לרגל אבל ודאי אם באו יקרבו תוס' אחרות:

תורה אור השלם

1. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים:
דברים יד כג
2. לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְשָׁנָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: דברים טו כ
3. וּבִשַּׁרְם יִהְיֶה לָּךְ כְּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיְמִין לָךְ יִהְיֶה: במדבר יח יח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בתר למד וכו' אותו הס"ד ותיגם מהמלמד ליתא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' שכן. גירס"י מלקח בזמן אכילתו ואוכליו ת"ל. טעון מתן עד דלא ג"ג רס"י: [ב] שם מבכיפרו. גירס"י כיפרו: [ג] תד"ח ולל. לכ"ג כו'. ול"ע דא"כ למקקא ליכא אלא ד' מטאות (עי' תוס' מעילה י' ב סד"ה ולל):

רבינו גרשום

ומי יליפנן בקדשים מהדדי. והאמר במס' זבחים בכל התורה למידין למד מלמד חוץ מקדשים והאי מעשר ובכור קדשים נינהו ובשרו למוד הוא מדמן והיכא יליף מעשר מבשרו דלמד הוא: **מעשר דגן חולין הוא.** דיכול לחללו ולאוכלו בכל מקום: **הניחא לבתר למד אזלינן.** אי למד קדשים הוא אין למידין מן למד ואי למד חולין הוא למידין מן למד שפיר הכי דהאי למד מעשר חולין הוא: **אלא למאן דאמר בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר.** דלמלמד היינו בשרו קודש הוא והיכי מצי יליף מן מלמד דקודש: לא הוי הכא למד מלמד: **דבשר ודם הדא מילתא.** ומצי יליף מעשר מיניה: **ל"א.** לעולם קסבר קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא והכא בבכור שנזרק דמו בפני הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים כיון דאי איתיה לדם אכתי לאחר חרבן כמו שהבשר לאו בר זריקה הוא דליכא בית ההיא זריקה לא חשיבא מידי ואתי בשר וליף מדם מה דם לא חשיבא זריקתו אף בשר נמי לית ליה תקנה ואתי מעשר וליף מבכור ומי יליפנן כו'. ולא מיסתבר לר' האי ל"א אלא אמר דקדמייתא עיקר דהכי אשכחן דכתב במסכת מכות (יט.): **בן עזאי אמר יכול יביא אדם מעשר שני.** בזמן ביהמ"ק ויאכלנו: **בכל הרואה.** בכל מקום שיכול לראות משם ירושלים: **מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה.** כדתנן ונאכלים בכל העיר לכל אדם. שכן חלקתה בו זמן אכילתו ואוכלין

שינויי נוסחאות

(א) ילפינן קדשים מהדדי (ש"מ) (ב) ל"ל תירוצן וכן לקמן (יעב"ץ) (ג) יכול יעלה אדם מעשר שני ויאכלנו. (עי' בכורות נג.) (ש"מ) (ד) גירסת רש"י אינו קן, (ה) דלא. ל"ל מה לבכור שכן חלקת בו זמן אכילתו ואכליו מ"ל (ש"מ) וכ"ה ג"כ רבינו גרשום ורש"י. (ו) המומה. ל"ל וקא קשיא ליה בשלמא קדשים קליס בעי למזרק דם אלא מעשר ליתכלי בכל הרואה מ"ל ואלא מ' מקום מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן אינו נאכל כו' מתינא וכן עד מינא מהו דתימא נרשם על כל מינא קו מלמעלה לכותרת כי לפ"ד לאוי למקחו (ש"מ) (ז) ל"ל וכאן וכאן (ח) מהו דתימא מרש"י מוכח אלא היה גריס ליה (יפ"ע עי"ש) (ט) מהו דתימא ליתאכול מע"ש בכל הרואה קמ"ל (ש"מ) (י) לחכרתה. וכמ"ש אחר ואחרים האי שנה בשנה מאי דרשי ביה. ס"ל ומנלה קדמאי לחכרתה. שהרי בשלישי זמן הביעור לבער כל המעשרות מן הבית ולהתוודות כדכתיב (דברים יד) מקצה שלש שנים תוציא (זבחים כט:) אם שכח מעשרותיו שנה ראשונה ושניה (ר"ה שם). יום אחד משנה זו. דכי שותנו ביום אחרון לשנתו יכול לאוכלו אותו היום ויום המחרת שהוא משנה שניה, דהיינו שני ימים (בכורות כז:). יהיה לך כחזה התנופה. בנכור משתעי בסדר ויקח קרח (שם).

הדרן עלך אלו קדשים

ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ימותו. דהני הוו מהגך ה' מטאות המתות, והגך ג' מתות לעולם בין לפני כפרה בין לאחר כפרה, ולד מטאת לכהי מתה שהרי אינה ראויה לכפרה, שלא הפרישה מתחילה לכך, ותמורת מטאת נמי לכהי מתה שהרי בא בעבירה, דלא ימיר כתיב, וחטאת שמתה בעליה נמי לכהי מתה דאין כפרה למתים. דמיתתן כיפרה עליהם (מעילה י.). ושאבדה. עד שהיא תמימה ושוב נמצאת והרי היא בעלת מום (שם). אם משכיפרו הבעלים. אם כיפרו הבעלים באחרת, שלא רצו להתכפר בדמי זו שעברה שנתה או שאבדה ונמצאת בעלת מום, תמות. הואיל ונמצאת בעלת מום, אבל אם נמצאת תמימה קודם כפרה, אע"פ שנתכפרו באחרת אינה מתה אלא מרעה (שם).

(ב) [זבחים כ. וש"נ], (ג) [ע"ז מוס' כבורות דף נג ע"ל ד"ה ר"ש. ש"מן]; (ד) (בכורות נג), (ה) מגילה ט.; (ו) [ר"ה ה: זבחים כט. תוספתא שהדרין פ"ג ה"ג], (ז) [עי' תוס' בכורות דף כז ע"ב ד"ה שנה. ש"מן]; (ח) בכורות כז:; (ט) [בכורות שם וע"ש מבואר יותר היטיב], (י) מעילה י.; (כ) [לעיל טו. וש"נ],

(א) [בכורות דף מט.]: **בשר המלמד אזלי'.** דאם הוא חולין למידין אותו (א) [ב] מהמלמד [ג]: **בשר המלמד.** דס המלמד בעי למיהוי חולין: **מאי איכא למימר.** הא הוי המלמד בכור [ד]. קשיא לי כיון דלא קידשה לעתיד אמאי מספקא ליה במעשר וכמדומה אני שלשון ירושלמי הכתוב בספרים עיקר וכן קבלתי במס' מכות (דף יט.) אי קסבר קידשה לעתיד לבוא [ה] בכור נמי ליבעי ואי קסבר לא קידשה מעשר נמי לא ליבעי לעולם קסבר קידשה לעתיד לבוא והכא דפשיטא ליה בבכור כגון שנזרק דמו בפני הבית כו' ול"ג כיון דאם איתיה לדם לאו בר זריקה הוא כו' אלא ה"ג ואתי בשר וליף מדם מה דמו במזבח אף בשרו במזבח כלומר מה דמו של זה נזרק בזמן מזבח אף בשרו לא יאכל אלא בזמן מזבח ואתא מעשר וגמר מהאי [ו] בשר: מעשר דגן אינו בא אלא מן הארץ בפ"ק דקדושין בסופו (לו:): **אמה מעלה בכור.** [ז] **וברייתא** דלא קיבלו מבית אנטיגנוס ר"ע היא ומתני' רבי ישמעאל היא דלא מייתר ליה האי קרא להך דרשא: **בכל הרואה.** בכל מקום שיוכל לראותו העומד בירושלים: **ודין הוא.** דאינו נאכל: **מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה.** דקדשים נפסלין ביולדת: **מה נבכור שכן** [ח] **חילקת בזמן אכילתו ואוכליו.** חילקת בזמן אכילתו דאינו נאכל אלא לשני ימים ולילה אחד ומעשר שני לעולם וחילקת באוכליו שאינו נאכל אלא לכהנים ומעשר שני לכל אדם: **ומאי קשיא ליה.** לבן עזאי דקאמר יכול כו' [ט] ומנא תיתי לך האי דיאכל בכל הרואה דאיצטריך קרא להכי: **ובירושלים לפנים מן החומה.** וקשיא ליה בשלמא קדשים קליס בעו מתן דם אלא מעשר ליתאכיל בכל הרואה קמ"ל: [י] **ויפסל.** [יא] מהקרבה הואיל וכתיב שנה בשנה: **שנה בשנה.** [יב] שבע שנים במשמע: **יום אחד משנה זו.** ששתנו כמצותו בסוף שנתו וקמ"ל קרא דנאכל אותו יום ויום המחרת שהוא משנה האחרת: **לחזה הסנופה.** [יג] דהיינו חזה ושוק של שלמים נאכלין לב' ימים ולילה [יד] אחד. [ל"א] יהיה ובשרם יהיה לך כחזה התנופה דמשמע הני אזלינן לחומרא וחמרינן

(ג) [זבחים דף מט.]: **בשר המלמד אזלי'.** דאם הוא חולין למידין אותו (ד) [ה] מהמלמד [ו]: **בשר המלמד.** דס המלמד בעי למיהוי חולין: **מאי איכא למימר.** הא הוי המלמד בכור [ז]. קשיא לי כיון דלא קידשה לעתיד אמאי מספקא ליה במעשר וכמדומה אני שלשון ירושלמי הכתוב בספרים עיקר וכן קבלתי במס' מכות (דף יט.) אי קסבר קידשה לעתיד לבוא [ח] בכור נמי ליבעי ואי קסבר לא קידשה מעשר נמי לא ליבעי לעולם קסבר קידשה לעתיד לבוא והכא דפשיטא ליה בבכור כגון שנזרק דמו בפני הבית כו' ול"ג כיון דאם איתיה לדם לאו בר זריקה הוא כו' אלא ה"ג ואתי בשר וליף מדם מה דמו במזבח אף בשרו במזבח כלומר מה דמו של זה נזרק בזמן מזבח אף בשרו לא יאכל אלא בזמן מזבח ואתא מעשר וגמר מהאי [ט] בשר: מעשר דגן אינו בא אלא מן הארץ בפ"ק דקדושין בסופו (לו:): **אמה מעלה בכור.** [י] **וברייתא** דלא קיבלו מבית אנטיגנוס ר"ע היא ומתני' רבי ישמעאל היא דלא מייתר ליה האי קרא להך דרשא: **בכל הרואה.** בכל מקום שיוכל לראותו העומד בירושלים: **ודין הוא.** דאינו נאכל: **מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה.** דקדשים נפסלין ביולדת: **מה נבכור שכן** [יא] **חילקת בזמן אכילתו ואוכליו.** חילקת בזמן אכילתו דאינו נאכל אלא לשני ימים ולילה אחד ומעשר שני לעולם וחילקת באוכליו שאינו נאכל אלא לכהנים ומעשר שני לכל אדם: **ומאי קשיא ליה.** לבן עזאי דקאמר יכול כו' [יב] ומנא תיתי לך האי דיאכל בכל הרואה דאיצטריך קרא להכי: **ובירושלים לפנים מן החומה.** וקשיא ליה בשלמא קדשים קליס בעו מתן דם אלא מעשר ליתאכיל בכל הרואה קמ"ל: [יג] **ויפסל.** [יד] מהקרבה הואיל וכתיב שנה בשנה: **שנה בשנה.** [טו] שבע שנים במשמע: **יום אחד משנה זו.** ששתנו כמצותו בסוף שנתו וקמ"ל קרא דנאכל אותו יום ויום המחרת שהוא משנה האחרת: **לחזה הסנופה.** [טז] דהיינו חזה ושוק של שלמים נאכלין לב' ימים ולילה [יז] אחד. [ל"א] יהיה ובשרם יהיה לך כחזה התנופה דמשמע הני אזלינן לחומרא וחמרינן

(ד) [בכורות נג], (ה) [ר"ה ה: זבחים כט. תוספתא שהדרין פ"ג ה"ג], (ו) [עי' תוס' בכורות דף כז ע"ב ד"ה שנה. ש"מן]; (ז) בכורות כז:; (ח) [בכורות שם וע"ש מבואר יותר היטיב], (ט) מעילה י.; (י) [לעיל טו. וש"נ],

לא נהנין. מדרבנן: ולא מועלין. יז) **דאם נהנו פטורין מקרבן מעילה דכיון דלא היא ולא דמיה קריבין אזלא קדושתה: ואם עד שלא כפרו הבעלים.** מתרוייהו קאי כלומר כל זמן שלא כפרו הבעלים שלא רצה להתכפר באחרת יח) **תרעה עד שתסתאב.** שנתה אחת מן הבהמות ונמצאת בעלת מום הא מסקנא וקיימא: **ישמור** מבעי ליה. פרש"י ישמור אותה אולי יעשה מום קבוע וא"נ דא"כ היינו תרעה דקתני לן לכן נראה לפרש ישמור אותה אולי תתרפא וחזיא להקרבה: **אי תניא** גבי עיברה שנתה לן התם הוא דלא אהני (לה אבודה) משום דחזיא להקרבה. והיינו כשיטת ר"י דריבוי דיעותא מציאן אותה לידי רעיה: **ומי אמר רבא** הכי. הכיכא דנפסלה קודם האיבוד דמהניא ליה איבוד למות והאמר רבא דגבת אבודה בלילה לא שמה אבודה ואח"כ נמצאת בעלת מום אם תני לה אבודה ואח"ת ליפרוך ממתני' דקתני אבודה ונמצאת בעלת מום מתה אע"ג דאיכא דיעותא אחריתי עם האבודה וי"ל דבשלמא ממתני' לא מצי למיפרך דשאני מתני' דאבדה קודם שיבא לה הדיעותא אחריתי ומש"ה לא דמי לאבודת בלילה דדיעותא בלילה בא עליה קודם האיבוד אבל הכא דפרץ שפיר שהרי דיעותא דעברה שנתה בא עליה קודם האיבוד ומש"ה פריך מאבודת בלילה ומשני לא דמי אבודה בלילה לא חזיא לא לגופה ולא לדמי (לא) כאן משמע כשיטת ר"י דריבוי דיעותא מציאן אותה לדעיה ולא למיתה: **אמר** לך **רבא.** פרש"י ולאי היכא דאיכא דיחוי ונתכפר באחרת מתה בלא שום אבודה ולדשב"ל ולאי (נא) תקשה לכי תרינגא לעיל עברה שנתה ואבדה לדשב"ל תרינגא לי ולא סבירא לי ולא משום (מז) אבדה ונמצאת בעלת מום קשיא לך אמאי נקט בעלת מום תמות משום אבודה לאודה הואיל ושוב נתכפר באחרת לא קשיא דחויין לחוד ואבודין לחוד ואע"ג דאבדה בעינן דיעותא אחריתי עכ"ל ולא נראה דתשאר מילתא דלדשב"ל בקושיא דהא מייתי לה בכמה מקומות בהש"ס ועוד קשה דממה שהקשה לא תירץ מא) לכך נראה לר"י לפרש כי היכי דאיצטריך לשנויי אמתני' דבעי תרתי אבודה ובעלת מום ולפיכך אתה צריך לחלק ולומר דחויין לחוד ואבודין לחוד דכי נמי נתרץ לדשב"ל דחויין לחוד ועברה שנתה לחוד מב) דחויין לא חזו לשום הקרבה ועברה שנתה חזיה להקרבה דשאר קרבנות:

לא נהנין ולא מועלין ואם עד שלא כיפרו הבעלים תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אחרת ועושה תמורה ומועלין בה:

גמ' [א] מאי טעמא לא תני להו (ב) גבי הדדי רישא פסיקא ליה וסיפא לא פסיקא ליה למה לי למיתנייה גבי מעילה (ג) למה לי למיתנייה גבי תמורה תנא הכא תמורה ואיידי דתנא תמורה תנא נמי מעילה (ד) ואיידי דתנא (ה) גבי מעילה מעילה תנא נמי תמורה (ו) אמר ריש לקיש (ז) חטאת שיעברה שנתה רואין אותה כאילו (ח) עומדת בבית הקברות ורועה תנן (ט) שיעברה שנתה ואבדה ונמצאת בעלת מום אם אחר שכיפרו בעלים מתה תיובתא דריש לקיש אמר לך ריש לקיש כי קתני רישא מתה אאבדה ונמצאת בעלת מום (י) אם אחר שכיפרו בעלים תמות אי הכי אימא סיפא אם עד שלא כיפרו הבעלים תרעה עד שתסתאב ואי בעלת מום הא מסאבא וקיימא אמר רבה הכי קאמר (יא) (תנא) שאבדה ונמצאת בעלת מום עובר אם אחר שכפרו בעלים מתה אם קודם שכיפרו בעלים תרעה עד שתסתאב במום קבוע ותימכר אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דאם כן ישמור מיבעי ליה למיתני ועוד שעיברה שנתה למאי הלכתא קתני (יב) (יג) אלא אמר רבא (יד) הכי קתני עברה שנתה ואבדה או אבדה ונמצאת בעלת מום אחר שכיפרו הבעלים מתה קודם שכיפרו הבעלים תרעה עד שתסתאב ותימכר (טו) [וצריך למיתני אם אבדה גבי בעלת מום (יז) וגבי עברה שנתה] דאי תנא (יח) גבי שעיברה שנתה הוה אמינא התם הוא דמהניא לה אבדה משום דלא חזיא למילתה אבל בעלת מום דאי לא מומא חזיא אימא לא תתני ליה אבדה ואי תני גבי בעלת מום התם הוא דמהניא לה אבדה משום דלא חזיא להקרבה אבל עיברה שנתה דחזי' להקרבה אימא לא תהני לה אבדה צריכא ומי אמר רבא הכי והאמר רבא (יט) אבידה דלילה לא שמה אבידה לא דמי אבידה דליליא לא חזיא לא לגופה ולא לדמי אבל הא נהי דלגופה לא חזיא (כ) לדמי חזיא (כא) תנן (כב) השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה (כג) לפי שאין חטאת הציבור מתה הא דיחיד מתה (כד) וא"ר יוחנן בעלי חיים נדחין וכשהוא מתכפר בשני שבזוג שני מתכפר ואידך קמא הוה ליה כי עיברה שנתה וטעמא דציבור הא דיחיד מתה אמר לך (כה) דחויין לחוד ואבודין לחוד מ"ט אבודין דעתיה עליהון דילמא משתכחין דחויין לא הדרי מתחזיין

גופא

שכיפרו הבעלים (כו) שאין רוצים להתכפר באחרת תרעה הך דעברה (כז) שנתה ואבדה ונמצאת תמימה (כח) וכי אר"ש בן לקיש דאפי' כיפרו הבעלים אחרי כן רועה בלא אבדה דחדא הוא דאיכא לריעותא: **דמהניא בה אבידה.** מועלת בה להביאה למיתה: **משום דלא חזיא למילתה.** (כט) אפי' קודם אבידה דבא שנתה כתיב (במדבר טו) וזו עברה שנתה ופסול הגוף הוא: **דאי לאו מומא חזיא חיטא.** פסול חסרון בעלמא והואיל ונמצאת קודם כפרת השניה תרעה ולא תיהני ליה אבידה למות: **דלא חזיא להקרבה.** בשאר שנתה חזיא להקרבה. בשאר קרבנות וכל הנך דבעיין תתי לריעותא היינו כי נמצאת קודם כפרת שניה אבל נמצאת לאחר כפרה (כט) אפילו אין שם ריעותא דאיבוד מתה (ל) : **ומי אמר רבא הכי.** דהיכא דנפסלה קודם (לא) לאיבוד למות: **והאמר רבא אבודה לילה לאו שמה אבודה.** אם אבדה בלילה והפריש אחרת תחתיה לאו שמה אבודה (לא) ולר' (לב) דאמר אפי' נמצאת קודם כפרה מתה האי אינה מתה דהואיל ובלילה לא מצי לאקרובה והיא נמצאת ביום המחרת לאו שמה אבודה ורועה אם נתכפר באחרתה. וה"ג הואיל ועברה שנתה לא חזיא לאקרובי לא תיהני (לג) ביה אבודה: **ולא דמי.** שאין דמיה ראויין ליקרב בשעת אבידתה דאין קרבן בלילה: **דמי חזיא.** קודם שאבדה: **תנן.** במסכת יומא (דף סב.) גבי שעירי יום הכפורים מת אותו של עזאזל מביא שיש מן השוק ומגריל ומשלח האחד והשני ירעה עד שיסתאב: **הא דיחיד.** כי האי גוונא מתה: **ואי"ר יוחנן.** במסכת יומא (דף סד.) בעלי חיין נדחין ונדחה שני שבזוג ראשון כשמת חבירו לעולם וכשהוא מתכפר בשני שבזוג שני וקמא הוי כאילו עברה שנתו. וקתני דטעמא דאינה מתה משום דחטאת לבור היא הא דיחיד מת ואע"ג דליכא שום אבידה מת משום דיחוי דקמא מאחר שנתכפר באחר אלמא תתי לריעותא לא בעינן וקשיא לרבא: [ג] **אמר לך.** רבא ולאי (לד) לא ליכא דיחוי ונתכפר באחר מתה בלא שום אבידה ולר"ל תריצנא לעיל עברה שנתה ואבדה לר"ל תריצנא ולגידי לא סבירא לי ואי משום אבדה ונמצאת בעלת מוס קשיא לך אמאי נקטו בעלת מוס תמות (לה) אבודה לחודה הואיל ושוב נתכפר באחרת לא קשיא דחויין לחוד ואבודין לחוד ואע"ג דאבדה בעינן דיעותא אחריתי. כך שמעתי (לו) לא יותר:

גופא

בעלת מוס דהיינו תמות אי הכי [מה דתנן] גבי הני שעברה שנתה למה לי למתניה אלא אמר רבא כו', חוו גרסת הרגמ"ל (ש"מ) (לז) ומתכר ולריך למיתני **אבדה גבי עיברה שנתה וצריך למיתני אבדה גבי בע"מ דאי.** ומיתנא אם נמתן (ש"מ) (לח) (צ"ק) (לט) **דאי תנא אבדה** גבי. עי' גרסת אחרת בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) (מ) **דלמי חזיא.** עי' גרסת אחרת בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) (מא) **לפי שאין חטאת** לבור מתה (ש"מ) (מב) **ולא דמי** לגבי אבודה דמי (ש"מ) (מג) **ולא חזיא** לגופה ולא לדמי (ש"מ) (מד) **ולדמי חזיא.** עי' גרסת אחרת בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) (מה) **תנן** בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) (מו) **השני ירעה** עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה (ש"מ) (מז) **לפי שאין חטאת הציבור** מתה הא דיחיד מתה (ש"מ) (מח) **וא"ר יוחנן** בעלי חיין נדחין וכשהוא מתכפר בשני שבזוג שני מתכפר ואידך קמא הוה ליה כי עיברה שנתה וטעמא דציבור הא דיחיד מתה אמר לך (ש"מ) (מט) **דחויין לחוד ואבודין** לחוד מ"ט אבודין דעתיה עליהון דילמא משתכחין דחויין לא הדרי מתחזיין (נ) **אמר לך רבא דחויין לחוד.** הא משום הכי הוה מיית אי הוה דיחיד דדחוי הוא לגמרי מהקרבה: **ואבודין לחוד:** דלא מסח דעתיה מינייהו דסבר מישתכחי (היולכת) [הלכך] ירעו: **לא** אלמא הואיל דאי דחיית לה כו'. כלישנא קמא לית בינייהו אלא שינוי לשון:

שיטה מקובצת

המסכת: **רש"ל** ד"ה **בי קתני מתה וכו' בהדי הגך דמתות.** גליון מצי למפרך א"כ עברה שנתה למאי תני לה כדפריך בסמוך: **תוס'** ד"ה **ישמור מבעי ליה וכו' אולי תתרפא וחזייא להקרבה.** ואפילו לרבי דאמר אף בנמצאת קודם כפרה מתה, היינו כשנתכפר אחר מכאן אבל עד שלא נתכפר מתכפר ודאי באיזה שירצה: **תוס'** ד"ה **אמר לך רבא וכו' חזייא להקרבה דשאר קרבנות.** עי' בהשמטות בסוף המסכת:

ועוד שעיברה שנתה למאי (הלכתא) קתני לה. כיון דלא קיימי על שום דינים שבמשנה שהרי אם כפרו אינה מתה ועושה תמורה ומועלין בה: **אלא אמר רבא הכי קתני.** גליון לא שייך למימר חסורי מחסרא לפי דאבדה בי מצעי בי מצעי קאי הכא והכא אבל ונמצא בעל מום לא מצי למימר דקאי אתרוייהו דאי במום קבוע מאי תרעה ואי במום עובר ישמור מבעי ליה: **ואי תנא גבי בעלת מום וכו'.** עי' בהשמטות בסוף

מסורת הש"ס

א) [מעילה יח. ע"ש], ב) פסחים נז. יומא סו., ג) [פסחים נז.], ד) יומא סב. שבועות יב. [נקמן כג.], ה) [יומא סד.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למה לי וכו' מתניתין. ר"ב בתף יח: (ב) ד"ה עברה שנתה ואבדה וכו' תרעה הך דעברה. ר"ב דבעלת מום מסאבא וקיימא כל"ל: (ג) ד"ה ואיידי דתנא וכן פיכם רש"י במתניתין בעמוד ב': (ד) ד"ה והאמר רבא וכו' לאו שמה אבודה ולר' דאמרינן אפילו: (ה) ד"ה אמר לך רבא ולאי היכא דאיכא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מ"ש כו'. גירס"י הדדי אלא פליגא לה ריש"ל כו': [ב] שם אלא אמר רבא כו'. ושונה אבדה בחלצא משום דעברה שנתה מיירי אפילו קודם לאבדה ובעל מום אח"כ: [ג] רש"י ד"ה א"ל כו'. עי' תוס' שהקשו עליו ועוד קשה דא"כ הו"ל להקשות על מתני' ועוד הל"ל על ר"ל. וג"ב דה"פ ה"ל כעבדה כו' פי' וגם נאבדה וקתני דמתה אפי' קודם כפרה. דקאמר ולכשהוא מתכפר כו' ומתני' ואם עד שלא כו':

רבינו גרשום

לא נהנין בה מדרבנן: **ולא מועלין** בה מדאוריתא: **אם עד שלא כפרו הבעלים.** עיברה שנתה או נמצאת ורוצין להתכפר בדמיהן אותה שעיברה שנתה **תרעה עד שתסתאב ותימכר.** ואותה שהיא בעלת מום **תימכר** לאלתר: ועושין תמורה. כיון דיש בה קדושת דמים ומועלין בה נמי: **מ"ש לא תני לה בולה מתניתין בהדדי.** לכולה חמש חטאות המיתות בהדי אלא פליג ותני לה לחלת לחוד דימותו ולתרי לחוד: משום **דרישא** הני תלת קמאי פסיקא ליה דבין לפני כפרה ובין לאחר כפרה מיתות: **סיפא לא פסיקא ליה.** דהא לפני כפרה ירעו: **ומאי טעמא תני לה בתמורה.** דקאמר ועושין תמורה והדר תני מועלין בה משום אגב דקאי בתמורה ואיידי דתנא תמורה תני ומועלין בה והתם במס' מעילה איכא פירקא דמתחיל נמי ולד חטאת כו': **ואיידי** דהתם תני מעילה תנא נמי התם דתמורה: **חטאת שעיברה שנתה.** אע"ג דקיימא בעזרה: **רואין אותה כאילו** עומדת בבית הקברות. מה התם לא מצי כהן אזיל לאיתויי אף הכא נמי לא חזיא להקרבה אלא תרעה: **אם משכיפרו הבעלים תמות.** משמע דקאמר נמי אשעיברה שנתה: **אי הכי אימא סיפא** כו'. [**אמר לך ריש לקיש** כי קתני תמורה אאבדה ונמצא בעל מום ולא אעיברה שנתה:] **ואי בעל מום.** למה לי תרעה אלא אעיברה שנתה קאמר תרעה מדהא קא מיירי בעיברה שנתה אף משכיפרו בעלים תמות נמי מיירי בעיברה שנתה וקשיא לריש לקיש: **אמר רבה תני הכי אם עיברה שנתה או אבדה ונמצא בעל מום עובר (או אבדה) ושאבדה ונמצאת בעלת מום קבוע אם משכיפרו בעלים תמות.** דהכא איכא תרתי לריעותא דאבדה ונמצ' בעל מום הלכך תמות ולא קשיא סיפא נמי דכולה בחדא (אייר) (איידי ואיהיא ואיהי): **תרעה עד שתסתאב.** במום קבוע: **דא"כ.** דבבעלת מום עובר קא מיירי אמאי קתני תרעה ישמור עד שיעשה מום קבוע (איידי) בעי למיתנא: **ועוד.** כיון דהתיה שעיברה שנתה אם משכיפרו הבעלים לא תמות אא"כ אבדה ונמצאת בעלת מום לחוד למאי הלכתא קתני לה א"כ (לעיברה) דעברה שנתה. **לא** ותוב כי קתני תמות אאבדה ונמצאת בעלת מום ולא אאעיברה שנתה א"כ למה תנייה לעיברה שנתה בין הני דמתניתין אלא אמר רבא הכי קתני (הכי נמי) שעיברה שנתה ואבדה וכן נמי ההיא דאבדה ונמצ' בעל מום אם משכיפרו הבעלים תמות משום דאית בכל חדא תרתי לריעותא ולא קשיא לריש לקיש והאי דקתני אם עד שלא כיפרו הבעלים אם עד שלא אאבדה ונמצא בעל מום: **ומי אמר רבא הכי.** דשעיברה שנתה ואבדה דמשום הכי תמות משום דאבדה: **והאמר רבא אבודה דלילה ונמצאת בשחרית לא שמה אבוד.** דלא מיפסלה באבידה דלילה משום דלילה לאו זמן הקרבה וכן נמי כי אבדה לאחר שעיברה שנתה דלא חזיא להקרבה לא תיפסל בה אבידה: **קסבר רבא לא דמיא** דאבודה לדאבודה דלילה להכי לא שמה אבודה דאותה אבודה דלילה לא חזיא לא לקדושת הגוף ליקרב עצמה בלילה ולא לקדושת דמים למוכרה ולהביא אחרת תחתיה בלילה אבל שעיברה שנתה ואבדה ונמצא נהי דלקדושת הגוף ליקרב עצמה דהא עיברה שנתה לא חזיא לקדושת דמים למוכרה ולהביא בדמיה אחרת חזיא וכיון דבשעת אבידה חזיא לקדושת דמים הלכך פסלה לה אבדה ותמות: **תנן במסכת יומא.** מת אחד מן השעירים עד שלא הגרילו עליהן יביא אחר ומזריג לו ואם משהגרילו יביא שנים אחרים ויגרל עליהן ויאמר אם של שם מת זה שעלה עליו יתקיים תחתיו ואם של עזאזל מת כו'. עד והשני ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה לפי שאין חטאת הציבור מתה. כדאמר לעיל בפ' יש בקרבנות: **וא"ר יוחנן.** התם בעלי חיים שהיו ראויין ולא אירע בעצמו פסול נדחין מהקרבה וכשהוא מתכפר בשני שבזוג שני מתכפר שלא מת אחד מהן ואידך קמא שמת חברו כיון דעבר זמנו דנתכפרו באחר הוה ליה כי עיברה שנתה: **וטעמא דציבור דרועה הא דיחיד מתה.** וקשיא לרבא דאמר שעיברה שנתה ואבדה אם נמצא עד שלא כיפרו הבעלים תרעה והא הכא דאיתיה להאי קמא דקאי עד שלא כיפרו הבעלים וטעמא דציבור הוא הא דיחיד מתה: **אמר לך רבא דחויין לחוד.** הא משום הכי הוה מיית אי הוה דיחיד דדחוי הוא לגמרי מהקרבה: **ואבודין לחוד:** דלא מסח דעתיה מינייהו אלא שינוי לשון:

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ג מהלכות מעילה הלכה ד:
ה ב מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה ז:
ו ג מיי' שם הלכה ח וע"ש בכ"מ:
ז ד מיי' פ"ה מהלכות עבודת יום"כ הלכה טו:

מוסף רש"י

לא נהנין. מהם לכתחילה הואיל וקדושין הוו ואם נהנין אין מועלין כהן מלאוריי"מ אלא מדרבנן ואינו מעכב אלא קרן בלבד (מעילה י:). **ואם עד שלא כיפרו הבעלים.** באחרת ומגלו ורוצה להכפר כדמי אותה שהיא בעלת מום הואיל ומשלחא וקיימא, ממכר ומלאנו ויביא בדמיה חטאת ואותה שעברה שנתה תרעה עד שתסתאב כו' (שם). **ועושה תמורה ומועלין בה.** הואיל ואי אפשר לכפר אלא בבעלת מום. **רישא פסיקא ליה.** דלעולם ימותו, דתמי הפלגה היכא לפלוגי ברישא, התם ליכא למימר כיפרו ולא כיפרו, דולד חטאת ותמורה חטאת אינו גופייהו לא הוו חטאת, וחטאת שמתו בעליה נמי הא מתו להו בעליה, אבל בסיפא איכא לפלוגי (שם יא.). רואין אותה. בכל מקום שהיא, כאילו עומדת בבית הקברות. שאין הכהן יכול ליקרב אליה, אבל לא מחטאות המתות היא אלא שאינה קריבה, הלכך רועה עד שיפול בה מום ומיתכר (יומא סו. ובערי"ז פסחים צז.) ויפלו דמיה נדבה לשופרות שבמוזבח עליהן נדבה, ומקיילים בה את המזבח, זה מדרשו של יהודע הכהן במסכת תמורה (כג.): שכל מותר חטאת ואשם נקרן המזבח (ש"מ) קמאי או אבודה (ש"מ) ר' קתני. ל"ש ותוב כי קתני תמות על אבודה ונמצאת בעלת מום דהיינו תמות אי הכי [מה דתנן] גבי הני שעברה שנתה למה לי למתנייה אלא אמר רבא כו', חוו גרסת הרגמ"ל (ש"מ) (לז) ומתכר ולריך למיתני **אבדה גבי עיברה שנתה וצריך למיתני אבדה גבי בע"מ דאי.** ומיתנא אם נמתן (ש"מ) (לח) (צ"ק) (לט) **דאי תנא אבדה** גבי. עי' גרסא אחרת בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) (מ) **דלמי חזיא.** עי' גרסא אחרת בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) (מא) **לפי שאין חטאת** לבור מתה (ש"מ) (מב) **ולא דמי** לגבי אבודה דמי (ש"מ) (מג) **ולא חזיא** לגופה ולא לדמי (ש"מ) (מד) **ולדמי חזיא.** עי' גרסא אחרת בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) (מה) **תנן** בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) (מו) **השני ירעה** עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה (ש"מ) (מז) **לפי שאין חטאת הציבור** מתה הא דיחיד מתה (ש"מ) (מח) **וא"ר יוחנן** בעלי חיין נדחין וכשהוא מתכפר בשני שבזוג שני מתכפר ואידך קמא הוה ליה כי עיברה שנתה וטעמא דציבור הא דיחיד מתה אמר לך (ש"מ) (מט) **דחויין לחוד ואבודין** לחוד מ"ט אבודין דעתיה עליהון דילמא משתכחין דחויין לא הדרי מתחזיין (נ) **אמר לך רבא דחויין לחוד.** הא משום הכי הוה מיית אי הוה דיחיד דדחוי הוא לגמרי מהקרבה: **ואבודין לחוד:** דלא מסח דעתיה מינייהו דסבר מישתכחי (היולכת) [הלכך] ירעו: **לא** אלמא הואיל דאי דחיית לה כו'. כלישנא קמא לית בינייהו אלא שינוי לשון:

שינויי נוסחאות

[א] להו כולהו גבי הדדי אלא פליג להו ריש"ל (ש"מ) [ב] ולמה לי (ש"מ) [ג] גי' ל"ק ואידי דתנא גבי תמורה מעילה תנא נמי גבי מעילה תמורה. [ד] גבי מעילה תנא (ש"מ) [ה] תמורה. גירסת ס"י ומאי טעמא תני לה בתמורה והדר תני לה במעילה משום דקאי בתמורה קא תנא תמורה ואיידי דתני תמורה תני נמי מעילה וכי קאיס במעילה קתני מעילה ואיידי דתני מעילה תני נמי תמורה (ש"מ) [ו] כאילו היא עומדת. עי' בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) [ז] תנן ושעיברה שנתה ושאבד' ונמצאת בעלת מום אם כיפרו בעלים תמות מיובמא דר"ל כו' כי קתני תמות אאבדה כו' (ש"מ) [ח] מוס לי הכי כו' והשאר נמחק (ש"מ) [ט] קאמר או שאבדה (ש"מ) [י] קתני. ל"ש ותוב כי קתני תמות על אבודה ונמצאת בעלת מום דהיינו תמות אי הכי [מה דתנן] גבי הני שעברה שנתה למה לי למתנייה אלא אמר רבא כו', חוו גרסת הרגמ"ל (ש"מ) [יא] ומתכר ולריך למיתני **אבדה גבי עיברה שנתה וצריך למיתני אבדה גבי בע"מ דאי.** ומיתנא אם נמתן (ש"מ) [יב] (צ"ק) [יג] **דאי תנא אבדה** גבי. עי' גרסא אחרת בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) [יד] **דלמי חזיא.** עי' גרסא אחרת בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) [טו] **לפי שאין חטאת** לבור מתה (ש"מ) [טז] **ולא דמי** לגבי אבודה דמי (ש"מ) [יז] **ולא חזיא** לגופה ולא לדמי (ש"מ) [יח] **ולדמי חזיא.** עי' גרסא אחרת בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) [יט] **תנן** בהסמטות בסוף המסכת (ש"מ) [כ] **השני ירעה** עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה (ש"מ) [כא] **לפי שאין חטאת** הציבור מתה הא דיחיד מתה (ש"מ) [כב] **וא"ר יוחנן** בעלי חיין נדחין וכשהוא מתכפר בשני שבזוג שני מתכפר ואידך קמא הוה ליה כי עיברה שנתה וטעמא דציבור הא דיחיד מתה אמר לך (ש"מ) [כג] **דחויין לחוד ואבודין** לחוד מ"ט אבודין דעתיה עליהון דילמא משתכחין דחויין לא הדרי מתחזיין (נ) **אמר לך רבא דחויין לחוד.** הא משום הכי הוה מיית אי הוה דיחיד דדחוי הוא לגמרי מהקרבה: **ואבודין לחוד:** דלא מסח דעתיה מינייהו דסבר מישתכחי (היולכת) [הלכך] ירעו: **לא** אלמא הואיל דאי דחיית לה כו'. כלישנא קמא לית בינייהו אלא שינוי לשון: